

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РЯБЧЕНКО ЛІЛІА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.02.372.8 (043.3)

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЙБУТНІХ
ЕКОНОМІСТІВ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному технічному університеті “Харківський політехнічний інститут”.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
педагогічних наук України
Романовський Олександр Георгійович,
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”,
проректор з науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Малихін Олександр Володимирович,
Криворізький державний
педагогічний університет,
завідувач кафедри іноземних мов;

кандидат педагогічних наук
Сущенко Лариса Олександрівна,
Класичний приватний університет,
доцент кафедри управління навчальними закладами
та педагогіки вищої школи.

Захист дисертації відбудеться “6” квітня 2011 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б.

Автореферат розісланий “4” березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.І. Облес

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах перманентної кризи української економіки дедалі більше зростає потреба у фахівцях економічного профілю, здатних швидко, ефективно та відповідально реагувати на виклики часу в нестабільних та непередбачуваних умовах конкурентно зорієнтованого глобального світу. Утвердження так званого “інформаційного суспільно-економічного формату”, за якого щорічно оновлюється близько 5% теоретичних і 20% професійних знань, детермінує необхідність адекватних освітніх реформ, переосмислення місії та стандартів освіти щодо підготовки економістів у вищій школі з акцентом на її безперервність.

У державних документах найвищого рівня (Національна програма “Освіта. Україна XXI століття” (2001 р.), Закон України “Про освіту” (2002 р.)) реакція на зазначені виклики простежується в декларуванні необхідності створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості, формування покоління фахівців, здатних навчатися впродовж усього життя. Таке навчання пов’язане, перш за все, з набуттям під час фахової підготовки здатності до пізнавальної автономності протягом усього професійного шляху, розвинутих навичок інформаційної комунікації та потребує поступової, послідовної, контрольованої вмотивованої діяльності всіх суб’єктів вищої школи, перш за все, студентів і викладачів.

Дисипативний характер існуючої моделі управління зазначеним процесом є проблемою теорії та методики професійної освіти майбутніх економістів і наслідком суперечностей між:

- вимогами інформаційного суспільства до високого рівня інформаційної культури особистості й неорганізованим характером оволодіння студентами операціями отримання, систематизації та аналізу професійної інформації, а також використання її для реалізації прикладних завдань;

- традиціями навчального процесу, у якому засвоєння студентами інформації має пасивний і залежний від зовнішніх стимулів характер (активність у відповідь на управлінські дії педагога, виконання його завдань, відповідь на його питання та ін.) і реаліями майбутньої професійної діяльності, у якій необхідний високий рівень пізнавальної активності й самостійності фахівця, зумовлений постійною потребою в новій інформації, що постійно виникає в контексті професійних процесів і ситуацій;

- задекларованим у документах Болонського процесу значенням самостійної роботи студентів та низьким науковим і методичним рівнем її забезпечення з боку вищих навчальних закладів.

Підґрунтя подолання названих суперечностей закладено в психологічних (Б. Ананьєв, Д. Брунер, Л. Виготський, В. Давидов, В. Зінченко, В. Рибалка, Н. Тализіна) та педагогічних (М. Данилов, Н. Гендіна, Т. Капітонова, І. Лернер, О. Малихін, Н. Ошорова, П. Підкасистий, Н. Поломнікова, В. Сластьонін, Л. Сущенко, Т. Шамова, Г. Щукіна) дослідженнях, які є основою для загальнонаукового розуміння сутності пізнавальної самостійності як якості особистості, що характеризується її активністю, внутрішньою мотивацією, а також знаннями, вміннями та навичками,

необхідними для здійснення самостійних пізнавальних дій.

Шляхи формування пізнавальної самостійності майбутніх економістів і менеджерів започатковано в науковій педагогічній літературі. Зокрема, на сьогодні досліджено питання формування пізнавальної активності й самостійності майбутніх спеціалістів у вищій школі засобами інтелектуальної гри (В. Бенера), використанням педагогічного потенціалу самостійної роботи (В. Буряк, С. Пакуліна), різноманітними активними формами навчання (Г. Адамів, Н. Кліменко, Г. Костишина, В. Тюріна), за рахунок використання інформаційно-комунікаційних (Н. Бойко, О. Собаєва) та інформаційних (Є. Рябчинська, Л. Савчук) технологій, організації педагогічної взаємодії на засадах особистісно орієнтованого підходу (Н. Давидюк, Н. Кліменко, Н. Терентьєва), шляхом використання колективних форм пізнавальної діяльності (Т. Кармаліта), виховання у студентів певних особистісних якостей (С. Заскалета).

Особливої уваги заслуговують спроби підвищення ефективності формування пізнавальної самостійності студентів економічної галузі за рахунок оптимальної організації самостійної роботи (Н. Ванжа, О. Пиндик), упровадження сучасних програмно-апаратних комплексів (Л. Савчук), проблемного та інтегрованого підходів у навчанні (С. Кустовський).

Втім, в існуючих дослідженнях не знайшли належного висвітлення питання педагогічного управління підвищенням пізнавальної самостійності майбутніх економістів, рівні ефективності такого управління.

Актуальність і недостатня розробленість проблеми управління пізнавальною діяльністю студентів економічних спеціальностей з метою підвищення їх пізнавальної самостійності зумовили вибір теми дисертаційної роботи *“Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є частиною науково-дослідної роботи Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” М8702 “Розробка методології формування національної гуманітарно-технічної еліти” (номер державної реєстрації 0104U003019), у якій автор безпосередньо брала участь.

Тема затверджена вченою радою Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (протокол № 5 від 20.01.2006 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 3 від 20.03.2007 р.).

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* – науково обґрунтувати педагогічні умови ефективного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі *завдання*:

- на підставі аналізу наукових джерел уточнити зміст понятійного конструкту “самостійна пізнавальна діяльність”;

- визначити структуру процесу управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів;

– теоретично обґрунтувати й розробити модель управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів, змістовим ядром якої є необхідні педагогічні умови;

– експериментально перевірити ефективність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів на засадах авторської моделі.

Об’єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх економістів.

Предмет дослідження – педагогічні умови управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що педагогічне управління самостійною пізнавальною діяльністю сприятиме розвитку пізнавальної самостійності майбутніх економістів за таких педагогічних умов:

– орієнтації змісту навчання на набуття студентами інформаційної культури шляхом упровадження змістового модуля, присвяченого особливостям інформаційних джерел, принципам і прийомам систематизації інформації, особливостям її використання у розв’язанні прикладних завдань самостійної й науково-дослідної роботи;

– стимулювання пізнавальної активності студентів у процесі формування короткочасних та довгочасних пізнавальних перспектив, виконання й обговорення результатів випереджальних пізнавальних завдань, комп’ютерної самоперевірки результатів самостійної пізнавальної діяльності, участі студентів у “круглих столах” з досвідченими фахівцями;

– організації педагогічної підтримки самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі самостійної та науково-дослідної роботи, проведення семінару з викладачами, присвяченого особливостям організації самостійної пізнавальної діяльності студентів; консультативної допомоги у визначенні тем курсових і дипломних робіт; зворотного зв’язку між викладачами та студентами за допомогою Skype; використання електронних навчальних посібників, організації самостійної підготовки студентів до участі в пізнавальних і ділових іграх.

З метою виконання поставлених завдань використано такі *методи дослідження*:

– *теоретичні*: аналіз, класифікація й систематизація наукових даних, узагальнення практичного досвіду – для визначення сутності та структури самостійної пізнавальної діяльності майбутніх економістів;

– *емпіричні*: спостереження за процесом професійної підготовки студентів, тестування, анкетування, експертна оцінка, педагогічний експеримент – з метою перевірки ефективності педагогічного процесу, організованого на засадах авторської моделі та спрямованого на підвищення пізнавальної самостійності майбутніх економістів;

– *статистичні*: методи математичної статистики (визначення середнього арифметичного, порівняння за критерієм знаків) – з метою якісної й кількісної обробки експериментальних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* науково обґрунтовано педагогічні умови управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів, які передбачають орієнтацію змісту навчання на набуття студентами інформаційної культури, стимулювання пізнавальної активності, організацію педагогічної підтримки самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі самостійної й науково-дослідної роботи;

– *уточнено* теоретичні положення про сутність, зміст, структуру, системоутворювальні чинники, категоріальний статус пізнавальної самостійності студентів економічних спеціальностей як якості особистості, що характеризується компетентністю в здійсненні самостійних пізнавальних дій; критерії та показники пізнавальної самостійності майбутніх економістів;

– *удосконалено* організаційно-методичне забезпечення професійної підготовки економістів на основі використання комп'ютерних технологій (електронних навчальних посібників, програмного забезпечення для тестування MyTest, бази даних BookSeer, IP телефонії Skype), сукупності нетрадиційних активних методів і форм навчання;

– *набуло подальшого розвитку* розуміння самостійної пізнавальної діяльності як сукупності автономних розумових та фізичних дій, спрямованих на відтворення у свідомості людини процесів і явищ об'єктивного й суб'єктивного світу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що підготовлено й упроваджено в освітній процес модуль “Інформаційна культура майбутнього економіста” дисципліни “Вступ до фаху”; науково-методичний семінар для викладачів; модифіковано й удосконалено викладання дисциплін загальноекономічної, професійної та практичної підготовки, а також навчальної практики за рахунок інноваційних педагогічних засобів.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес підготовки студентів економічних спеціальностей Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (НТУ “ХПІ”) (довідка № 324-7 від 28.05.2009 р.), Національного аерокосмічного університету ім. М.С. Жуковського (довідка № 18 від 11.04.2008 р.), Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (довідка № 8 від 26.12.2008 р.), Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (довідка № 13/1 від 21.01.2010 р.).

Апробація результатів дисертації. Матеріали дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях, зокрема:

– *міжнародних*: “Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я” (м. Харків, 2006 р.), “Дослідження й оптимізація економічних процесів” “Оптимум – 2006” (м. Харків, 2006 р.), “Розвиток творчої особистості студента як суб'єкта педагогічної взаємодії” (м. Донецьк, 2007 р.), “Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти ” (м. Ірпінь, 2007 р.), “Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи” (м. Київ, 2009 р.); “Переяславская рада и гармонизация украино-российских отношений на современном этапе” (м. Харків, 2006–2009 рр.);

– *всеукраїнських*: “Могилянські читання – 2007”, “Педагогічна спадщина А.С. Макаренка в контексті сучасної гуманітарної освіти” (м. Суми, 2008 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено у 17 наукових і науково-методичних працях, з них 7 статей у наукових фахових виданнях (2 з яких видано у співавторстві), 2 статті в інших наукових виданнях, 6 тез і матеріалів конференцій, 2 методичні рекомендації (у співавторстві).

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 3 додатків на 31 сторінці, списку використаних джерел (201 найменування, із них 5 – іноземними мовами) на 21 сторінці. Робота містить 6 таблиць і 2 рисунки на 6 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 220 сторінок, з них основного тексту – 162 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження; визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, гіпотезу й методи дослідження; розкрито його наукову новизну і практичне значення; подано дані щодо апробації та впровадження результатів; вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – *“Теоретичні засади управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів”* – визначено наукові засади розуміння категорії “самостійна пізнавальна діяльність”; уточнено сутність понять “пізнавальна діяльність”, “пізнавальна активність”, “пізнавальна самостійність”; охарактеризовано сутність і структуру управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів; визначено основні психолого-педагогічні напрями підвищення пізнавальної самостійності студентів-економістів.

Аналіз сучасної наукової літератури, здійснений у роботі, присвячений самостійній пізнавальній діяльності різних категорій суб’єктів навчання (С. Генкал, Н. Давидюк, С. Заскалета, О. Малихін, О. Олексюк, О. Собаєва, М. Солдатенко, Т. Тернавська та ін.), виявив розбіжності в розумінні авторами сутності самостійної пізнавальної діяльності, а також істотні розбіжності в розумінні таких категорій, як “пізнавальна діяльність”, “пізнавальна активність”, “самостійна робота”. Остання теза великою мірою належить і до досліджень, присвячених різноманітним аспектам самостійної пізнавальної діяльності майбутніх економістів (Н. Ванжа, С. Кустовський, О. Пиндик, Л. Савчук та інші), що спонукало нас до розробки авторського визначення категорії “самостійна пізнавальна діяльність”.

Методологічною основою визначення сутності самостійної пізнавальної діяльності в дисертації визначено:

– філософський і психологічний підходи до розуміння категорії “пізнання”, відповідно до яких ця категорія розглядається, як: 1) взаємодія суб’єкта пізнання – людини, як носія свідомості й знання, та об’єкта – того, на що спрямована пізнавальна діяльність суб’єкта; 2) процес активного творчого відтворення дійсності у свідомості людини в результаті її діяльнісного предметно-практичного ставлення до світу;

– діяльнісний підхід (Л. Виготський, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн), згідно з яким діяльність являє собою сукупність процесів активної взаємодії суб'єкта зі світом, під час якого суб'єкт свідомо задовольняє свої потреби (на відміну від поведінки, яка характеризує несвідомий бік особистості людини).

На основі зазначених підходів було уточнено визначення таких категорій: “пізнавальна активність” – якісна характеристика пізнавальної діяльності, що означає зумовленість дії суб'єкта специфікою його внутрішніх станів (на відміну від реактивності, коли дії зумовлені попередньою ситуацією); “пізнавальний інтерес” – вибіркова спрямованість уваги людини на явища, події навколишнього світу, яка активізує психічні процеси; “пізнавальна самостійність” – якість особистості, що характеризується її компетентністю у здійсненні самостійних пізнавальних дій.

Крім того, показано, що пізнавальна діяльність може бути як пов'язаною з навчальним процесом, так і не стосуватися його. В останньому випадку її обсяг і спрямування не можуть бути детерміновані документами, що регламентують навчальний процес. Водночас самостійна робота є однією з основних форм організації навчального процесу у вищих закладах освіти, сутність якої полягає в засвоєнні студентами навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових аудиторних навчальних занять. Її обсяг і спрямованість регламентовані робочим навчальним планом.

Грунтуючись на уточненій сутності категорій “пізнання”, “діяльність”, “пізнавальна активність”, “пізнавальний інтерес”, “пізнавальна самостійність”, “самостійна робота”, самостійна пізнавальна діяльність визначена в роботі, як сукупність автономних розумових та фізичних дій, спрямованих на відтворення у свідомості людини процесів та явищ об'єктивного й суб'єктивного світу.

У структурі самостійної пізнавальної діяльності виділено такі етапи: мотиваційний, етап цілепокладання, організаційний, практичний, контрольнo-корегувальний.

Мотиваційному етапу відповідає визначення і прийняття очікуваного результату пізнавальної діяльності як особистісно значущого; етап цілепокладання спрямований на визначення мети пізнавальної діяльності; організаційний етап інтегрує дії суб'єкта з планування своєї пізнавальної діяльності; практичний етап інтегрує конкретні дії, спрямовані на отримання й систематизацію інформації, презентацію результатів пізнавальної діяльності; на контрольнo-корегувальному етапі відбувається порівняння очікуваних і реальних результатів, а також приймається рішення щодо напрямку та характеру подальшої пізнавальної діяльності.

Констатовано, що організація освітнього процесу на засадах кредитно-модульної системи передбачає навчання, успішність якого визначається результативністю самостійної пізнавальної діяльності студентів. Останнє зумовлює необхідність уточнення параметрів педагогічного впливу на цей процес у контексті фахової підготовки студентів напряму підготовки 0501 “Економіка та підприємництво”.

У роботі доведено, що серед різноманітних підходів до підвищення пізнавальної самостійності суб'єктів навчання (з позицій організації (Н. Бойко, С. Генкал,

С. Заскалета О. Осова), формування (Г. Костишина, Т. Тернавська), розвитку (М. Солдатенко), активізації (Г. Адамів, Р. Борківська, Н. Давидюк, С. Кустовський, Т. Кармаліта, Н. Кліменко, О. Кузьменко, І. Некоз, В. Хрипун, О. Пиндик)) найбільш доцільним є підхід, заснований на управлінні самостійною пізнавальною діяльністю.

На основі розкриття сутності самостійної пізнавальної діяльності, характеристики функцій викладачів і студентів на кожному з її етапів в умовах фахової підготовки, а також положень педагогічного менеджменту сутність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів визначена як *процес зовнішнього педагогічного впливу на становлення та хід цієї діяльності з метою підвищення пізнавальної самостійності*.

Процесуальний характер управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів відображено на таких його етапах: підготовчому, планово-прогностичному, стимулювально-мотиваційному, організаційно-дійовому, контрольнo-діагностичному, регулятивно-корекційному.

Аналіз і систематизація розрізненого педагогічного досвіду управління самостійною пізнавальною діяльністю суб'єктів навчання виявили найбільш перспективні напрями підвищення ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів, а саме:

- зміни в навчальних планах, спрямовані на створення у студентів системи узагальнених орієнтирів для самостійного пошуку інформації, навчання евристичним пізнавальним процедурам;
- формування у студентів особистісних новоутворень (інтересу, мотивації та іншого за рахунок стимулювання рефлексії, формування пізнавальної перспективи, професійної самосвідомості тощо) шляхом використання активних квазіпрофесійних методів навчання;
- використання у процесі самостійної й науково-дослідної роботи електронних ресурсів (навчальних посібників, гіпертексту, ресурсів Інтернет);
- застосування комунікативних мережевих технологій;
- перевірка та самоперевірка пізнавальних досягнень студентів з використанням вільного, та вільно розповсюдженого програмного забезпечення.

Успішність реалізації кожного з цих напрямів залежить від компетентності викладачів з питань управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів, що детермінує необхідність спеціальних заходів з її підвищення.

У **другому розділі** – *“Науково-методичне забезпечення управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів”* – подано модель педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів економічних спеціальностей, змістовим ядром якої є відповідні педагогічні умови; розкрито сутність і зміст цих умов.

Метою та очікуваним результатом упровадження моделі є підвищення пізнавальної самостійності студентів-економістів. Для досягнення мети визначено такі завдання: створення стійких пізнавальних потреб та інтересів; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів; набуття опорних знань про джерела отримання

інформації; формування інтелектуальних умінь, загальних та спеціальних навичок самостійного навчання.

Досягнення мети та вирішення поставлених завдань забезпечено визначенням таких положень, які стали б підґрунтям побудови педагогічного процесу, тобто його принципів. Принципами педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю, спрямованого на підвищення пізнавальної самостійності студентів, є:

1) принцип індивідуалізації, який передбачає, що у відборі інформації для власної освіти може брати участь сам її користувач, тобто майбутній економіст;

2) принцип зворотного зв'язку, який полягає у тому, що студент має отримувати реакцію на свою самостійну пізнавальну діяльність з боку викладачів, а викладачі мають постійно отримувати інформацію про цю діяльність від студентів;

3) принцип активності студента в пізнавальній діяльності, який передбачає, що управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів базується на суб'єктній активності студентів, особистісній зацікавленості процесом пізнавальної діяльності.

Модель педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів інтегрує такі педагогічні умови:

– орієнтація змісту навчання на набуття студентами інформаційної культури шляхом упровадження змістового модулю, присвяченого особливостям інформаційних джерел, принципам і прийомам систематизації інформації, особливостям її використання для вирішення прикладних завдань самостійної й науково-дослідної роботи;

– стимулювання пізнавальної активності студентів через формування короткочасної й довгочасної пізнавальних перспектив, виконання і обговорення результатів пізнавальних завдань, комп'ютерна самоперевірка результатів самостійної пізнавальної діяльності, участь студентів у круглих столах з досвідченими фахівцями;

– організації педагогічної підтримки самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі самостійної та науково-дослідної роботи, проведення семінару з викладачами, присвяченого особливостям організації самостійної пізнавальної діяльності студентів; консультативної допомоги у визначенні тем курсових і дипломних робіт; зворотного зв'язку між викладачами та студентами за допомогою Skype; використання електронних навчальних посібників, організації самостійної підготовки студентів до участі в пізнавальних і ділових іграх.

Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів підпорядковано логіці організаційного, активізаційного, самостійно-пізнавального та контрольного етапів.

Перший підготовчий етап передбачає проведення методичного семінару з викладачами, темою якого є “Перспективні шляхи стимулювання пізнавальної діяльності студентів”; засвоєння студентами змісту модулю, присвяченого джерелам отримання знань, шляхам систематизації отриманої інформації, особливостям презентації інформації, використання її в ході науково-дослідної роботи.

Другий активізаційний етап включає формування у студентів в аудиторному навчальному процесі короткочасної та довгочасної пізнавальних перспектив, виконання й обговорення результатів пізнавальних завдань, комп'ютерну самоперевірку результатів самостійної пізнавальної діяльності, участь у круглих столах з успішними бізнесменами.

На третьому цілеспрямованому етапі відбувається спрямування пізнавальної діяльності студентів на конкретний професійно важливий об'єкт. Важливими засобами цього етапу є консультації з викладачами.

На четвертому самостійно-пізнавальному етапі відбувається самостійна й науково-дослідна робота студентів, у ході якої використовуються електронні мультимедійні підручники. Ця робота супроводжується постійним зворотнім зв'язком студентів і викладачів за допомогою Skype.

На п'ятому контрольному етапі відбувається підведення підсумків самостійної пізнавальної діяльності студентів у вигляді захисту курсових проектів, участі у пізнавальних і ділових іграх, а також захисту дипломної роботи.

Три останні етапи поєднуються у пізнавальний цикл, що повторюватиметься з 3-го по 8-й семестр.

В основу визначення критеріїв пізнавальної самостійності майбутніх економістів нами покладено її структуру, на основі якої визначено такі критерії: мотиваційний, показниками якого є наявність стійких пізнавальних потреб та інтересів, активність в освітній діяльності; процесуально-когнітивний, показниками якого є міцність і глибина опорних знань про джерела отримання інформації, наявність інтелектуальних умінь; операційний, показником якого є наявність загальних та спеціальних навичок самостійної пізнавальної діяльності.

Авторський концептуальний задум з педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів узагальнено в моделі (рис. 1).

Третій розділ – *“Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів”* – присвячений експериментальній перевірці гіпотези дослідження. У цьому розділі висвітлено організацію та результати пілотажних досліджень, спрямованих на виявлення стану пізнавальної активності й інформаційної культури студентів, чинників, що утруднюють їх самостійну пізнавальну діяльність, а також встановлення рівнів ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю; подано хід і результати педагогічного експерименту з перевірки ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів на засадах авторської моделі.

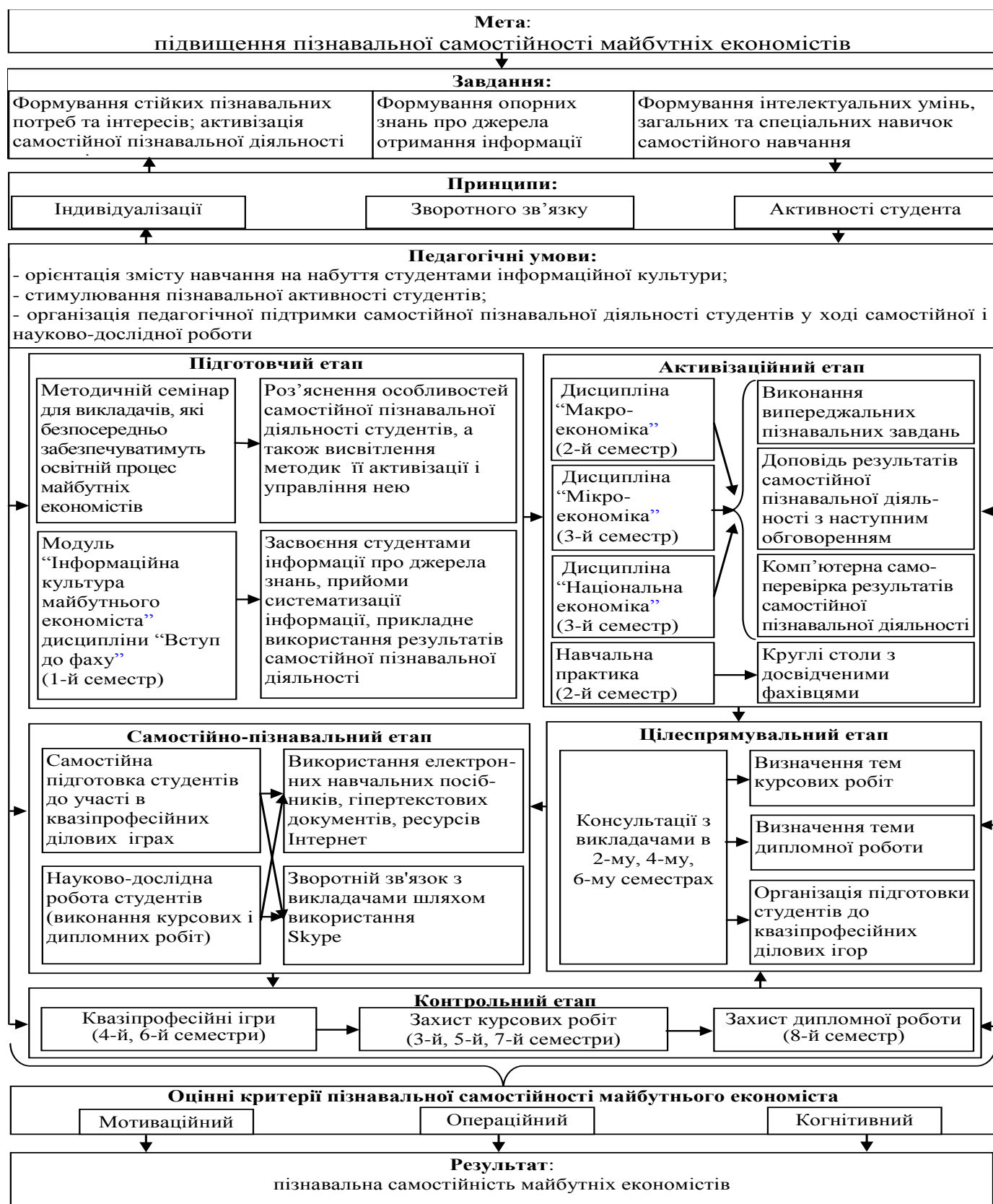

Рис. 1. Модель педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів

У пілотажному дослідженні використано такі методи: анкетування, експертне оцінювання за критеріальними показниками пізнавальної самостійності, статистична обробка емпіричної інформації.

У результаті анкетування виявлено, що майбутнім економістам притаманна низька активність у пізнавальній діяльності; у більшості студентів спостерігається дефіцит спеціальних знань і умінь роботи з інформацією; відсутні стійкі пізнавальні потреби та інтереси; не сформовані глибокі опорні знання про джерела отримання інформації, необхідні для самостійної пізнавальної діяльності інтелектуальні вміння. Крім того, анкетування показало, що найбільші труднощі викликані втомленістю під час навчальних занять, нестачею вільного часу, невмінням належним чином організувати свою пізнавальну діяльність, відсутністю систематичного педагогічного контролю за самостійною роботою, невдало складеним розкладом занять, перевантаженістю домашніми завданнями.

З метою визначення рівнів ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю у рамках пілотажного дослідження була проведена експертна оцінка за критеріальними показниками самостійної пізнавальної діяльності майбутніх економістів.

Експертами виступали викладачі кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ “ХПІ”, кафедри менеджменту Національного аерокосмічного університету; кафедри ЮНЕСКО “Філософія людського спілкування” Харківського національного університету сільського господарства ім. Петра Василенка; кафедри економіки підприємства та економічної теорії Харківського торговельно-економічного інституту. У пілотажному дослідженні брали участь 256 майбутніх економістів четвертого курсу зазначених вишів. Оцінка за двобальною шкалою проводилася на основі співбесід, аналізу результатів виконання студентом завдань самостійної роботи.

На основі результатів експертної оцінки пізнавальної самостійності студентів було визначено емпіричні рівні ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю. Процедура знаходження цих рівнів ґрунтувалася на визначенні середнього арифметичного (m) і стандартного відхилення (σ) експертних оцінок пізнавальної самостійності студентів окремо взятих навчальних груп. Межа низького рівня визначалася на основі: $m - \frac{2}{3}\sigma$; межа високого рівня – $m + \frac{2}{3}\sigma$.

У результаті застосування описаної процедури отримані порогові норми високого, середнього та низького рівнів ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

Результати пілотажного дослідження вказали на актуальність проведення і заклали емпіричні основи педагогічного експерименту з перевірки ефективності моделі педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

Цей експеримент відбувався на базі НТУ “ХПІ” та Національного аерокосмічного університету. Його тривалість (2005–2009 рр.) була обумовлена терміном навчання бакалаврів спеціальності “Економіка підприємства”.

У ході експерименту було визначено експериментальну (Ег) й контрольну (Кг) групи. Контрольною стала група 512Е факультету економіки та менеджменту Національного аерокосмічного університету (25 студентів), експериментальною – група ЕК-05А факультету інформатики та управління НТУ “ХПІ” (24 студенти).

За рівнем підготовленості студентів, контингентом, матеріально-технічними умовами, рівнем кадрового забезпечення, а також термінами підготовки групи були приблизно однаковими. Контрольні зрізи в експериментальних і контрольних групах організовувалися одночасно. Студенти не знали, що беруть участь в експерименті і не змінювали ставлення до навчання.

Управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів контрольної групи здійснювалося традиційними засобами. Управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів експериментальної групи здійснювалося на засадах авторської моделі. Зокрема, відмінності між Кг та Ег забезпечувалися введенням модуля “Інформаційна культура майбутнього економіста” дисципліни “Вступ до фаху”, проведенням науково-методичного семінару для викладачів, модифікацією викладання дисциплін загальноекономічної, професійної та практичної підготовки, навчальної практики за рахунок інноваційних педагогічних засобів, удосконаленням характеру консультацій студентів з викладачами, а також широким використанням інформаційних технологій.

У ході педагогічного експерименту проведено експертне оцінювання пізнавальної самостійності студентів на 1-му та 4-му курсах, з наступним встановленням статистичної достовірності змін у пізнавальній самостійності студентів Кг і Ег шляхом порівняння результатів експертного оцінювання за критерієм знаків ($p \leq 0,05$). Результати розрахунків наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняння експертних оцінок пізнавальної самостійності студентів
за критерієм знаків**

Критеріальні показники пізнавальної самостійності*	Перша оцінка		Друга оцінка		Стат. гіпот.
	Сер. арифм.	Станд. відх.	Сер. арифм.	Станд. відх.	
Ег					
1	0,28	0,46	0,80	0,41	H1
2	0,24	0,44	0,8	0,41	H1
3	0,28	0,46	0,76	0,44	H1
4	0,32	0,48	0,8	0,41	H1
5	0,24	0,44	0,84	0,37	H1
Кг					
1	0,33	0,48	0,38	0,49	H0
2	0,25	0,44	0,29	0,46	H0
3	0,38	0,49	0,38	0,49	H0
4	0,29	0,46	0,38	0,49	H0
5	0,38	0,49	0,46	0,51	H0

*1. Наявність стійких пізнавальних потреб та інтересів. 2. Активність у освітній діяльності. 3. Міцність і глибина опорних знань про джерела отримання інформації. 4. Наявність інтелектуальних умінь. 5. Наявність загальних та спеціальних навичок навчальної праці.

Як видно з табл. 1, створення педагогічних умов, передбачених авторською моделлю, забезпечило достовірні відміни за усіма вихідними й кінцевими значеннями показників пізнавальної самостійності студентів Ег. Водночас пізнавальна самостійність студентів Кг суттєво не підвищилася.

На початку експерименту, на основі зіставлення кількості студентів з вираженими показниками пізнавальної самостійності з емпірично встановленими нормами рівнів ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю, як у експериментальній, так і в контрольній групах констатовано низький рівень ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю за всіма її показниками, що пояснюється мінімальним включенням студентів у навчально-педагогічний процес.

Наприкінці експерименту в експериментальній групі порівняння кількості студентів з емпіричними нормами ефективності управління цією діяльністю вказало на високий її рівень за всіма показниками пізнавальної самостійності. Водночас результати аналогічної процедури в контрольній групі вказали на середній і низький рівні ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

На додаток до вищенаведених експериментальних даних, були зафіксовані: вища успішність студентів Ег за ключовими дисциплінами загальноєкономічної, професійної та практичної підготовки; вищий середній бал студентів експериментальної групи (86 балів), ніж у студентів контрольної групи (66 балів), а також кількість студентів експериментальної групи, що здали сесію на “відмінно” – 70% (у контрольній групі цей показник становив 42%) у період сесій 4-го курсу.

Таким чином, факти, отримані в педагогічному експерименті, довели, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної групи, управління самостійною пізнавальною діяльністю було більш ефективним, чим підтверджується доцільність упровадження авторської моделі педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів, яка інтегрує відповідні педагогічні умови.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено питання управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів. Отримані результати підтверджують положення гіпотези, а досягнута мета та виконані завдання дослідження є основою для таких висновків.

1. Самостійна пізнавальна діяльність являє собою сукупність автономних розумових та фізичних дій, спрямованих на відтворення у свідомості людини процесів і явищ об'єктивного й суб'єктивного світу.

Процесуальний характер самостійної пізнавальної діяльності відображений на п'яти її етапах: мотиваційному, етапі цілепокладання, організаційному, практичному, контрольньо-корегувальному.

На мотиваційному етапі ймовірний результат пізнавальної діяльності

приймається як особистісно значущий; етап цілепокладання спрямований на визначення мети пізнавальної діяльності; організаційний етап інтегрує дії з планування пізнавальної діяльності; практичний етап інтегрує конкретні дії з отримання й систематизації інформації, презентації результатів пізнавальної діяльності; на контрольному-корегувальному етапі відбувається порівняння отриманих результатів з запланованими, а також приймається рішення щодо напрямку та характеру подальшої пізнавальної діяльності.

2. Констатовано: організація освітнього процесу на засадах кредитно-модульної системи передбачає навчання, успішність якого визначається результативністю самостійної пізнавальної діяльності студентів, що детермінує необхідність уточнення сутності педагогічного впливу на цей процес у контексті фахової підготовки майбутніх економістів.

Доведено, що з-поміж різноманітних підходів до педагогічного впливу на самостійні пізнавальні процеси майбутніх економістів найбільш доцільним є підхід, заснований на управлінні самостійною пізнавальною діяльністю.

Сутність управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутнього економіста визначена в дисертації як процес зовнішнього педагогічного впливу на становлення і хід цієї діяльності з метою підвищення пізнавальної самостійності.

3. Процес педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів відтворено в моделі, системоутворювальним чинником якої є такі принципи: 1) принцип індивідуалізації, який передбачає, що у відборі інформації для власної освіти може брати участь сам її користувач, тобто студент; 2) принцип зворотного зв'язку, який передбачає, що студент має отримувати реакцію на свою самостійну пізнавальну діяльність з боку викладачів, а викладачі мають постійно отримувати інформацію про цю діяльність від студентів; 3) принцип активності студента в пізнавальній діяльності, за яким управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів базується на суб'єктній активності студентів, обумовленій їхньою особистісною зацікавленістю результатом пізнавальної діяльності.

Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів підпорядковано логіці організаційного, активізаційного, самостійно-пізнавального й контрольного етапів, у ході яких передбачено створення таких педагогічних умов:

- орієнтація змісту навчання на набуття студентами інформаційної культури шляхом упровадження змістового модуля, присвяченого особливостям інформаційних джерел, принципам і прийомам систематизації інформації, особливостям її використання для вирішення прикладних завдань самостійної та науково-дослідної роботи;

- стимулювання пізнавальної активності студентів через формування короткочасної й довгочасної пізнавальних перспектив, виконання та обговорення результатів випереджальних пізнавальних завдань, комп'ютерну самоперевірку результатів самостійної пізнавальної діяльності, участь студентів у круглих столах з досвідченими фахівцями;

- організація педагогічної підтримки самостійної пізнавальної діяльності й

науково-дослідної роботи, що передбачає проведення семінару з викладачами, присвяченого особливостям організації самостійної пізнавальної діяльності студентів, консультативної допомоги у визначенні тем курсових і дипломних робіт, зворотного зв'язку між викладачами й студентами за допомогою Skype, використання електронних навчальних посібників, організації самостійної підготовки студентів до участі в пізнавальних і ділових іграх.

Критеріями пізнавальної самостійності майбутніх економістів є мотиваційний, показниками якого є наявність стійких пізнавальних потреб та інтересів, а також активність в освітній діяльності; когнітивний, показниками якого є міцність і глибина опорних знань про джерела отримання інформації, наявність інтелектуальних умінь; операційний, показником якого є наявність загальних та спеціальних навичок самостійної пізнавальної діяльності.

4. Результати пілотажного дослідження засвідчили відсутність науково обгрунтованого і систематизованого підходу до управління самостійною пізнавальною діяльністю, зокрема, майбутнім економістам притаманна низька активність у пізнавальній діяльності; у значної частини студентів спостерігається дефіцит спеціальних знань і умінь роботи з інформацією; відсутні стійкі пізнавальні потреби та інтереси; не сформовані глибокі опорні знання про джерела отримання інформації необхідні для самостійної пізнавальної діяльності інтелектуальні вміння. Крім того, найбільші труднощі пізнавальної діяльності викликані втомленістю під час навчальних занять, нестачею вільного часу; невмінням належним чином організувати свою пізнавальну діяльність; відсутністю систематичного педагогічного контролю за самостійною роботою; невдало складеним розкладом занять; перевантаженістю домашніми завданнями.

Отримані результати вказали на доцільність експериментального впровадження в навчальний процес авторської моделі педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

5. Педагогічним експериментом доведено ефективність управління пізнавальною діяльністю майбутніх економістів на засадах авторської моделі, що виявилось в такому:

– порівняння експертних оцінок пізнавальної самостійності студентів на початку та наприкінці експерименту за критерієм знаків показало, що в експериментальній групі відбулися достовірні зміни за всіма індикаторами пізнавальної самостійності ($p \leq 0,05$). У контрольній групі статистично достовірних змін не виявлено за жодним індикатором;

– наприкінці експерименту співвідношення кількості студентів з вираженими індикаторами пізнавальної самостійності в експериментальній групі, з емпірично встановленими нормами ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю вказало на високі рівні ефективності управління цією діяльністю за всіма оцінними індикаторами. Водночас результати аналогічної процедури в контрольній групі засвідчили середній і низький рівні ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів;

– зафіксована вища успішність студентів експериментальної групи за ключовими дисциплінами загальноєкономічної, професійної та практичної підготовки, а також за іншими дисциплінами навчального плану у період сесій 4-го курсу.

Таким чином, вирішення завдань дисертаційного дослідження зумовило досягнення його мети – науково обґрунтувати педагогічні умови ефективного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

До перспективних напрямів досліджень відносимо вивчення проблеми еволюції самостійної пізнавальної діяльності економістів упродовж професійного життя, пошук програм самостійної пізнавальної діяльності, вивчення досвіду педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів-економістів розвинутих країн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Рябченко Л.О. Забезпечення розвитку пізнавальної діяльності особистості у вузі / Л.О. Рябченко // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2006. – № 3. – С. 64–71.

2. Рябченко Л.О. Вплив творчої пізнавальної діяльності на рівень сформованості професійної готовності майбутнього фахівця / Л.О. Рябченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 2. – С. 31–40.

3. Рябченко Л.О. Формування в особистості ставлення до грошей у процесі економічної соціалізації / Л.О. Рябченко, В.В. Орел // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Х.: УПА, 2007. – Вип. 16. – С. 376–382. (*Особистий внесок: визначено теоретичні засади емпіричного дослідження*).

4. Рябченко Л.О. Активізація творчої пізнавальної діяльності особистості в навчальному процесі / Л.О. Рябченко // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. – Ч. 2. – С. 398–405.

5. Рябченко Л.О. Організація ефективного розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього фахівця / Л.О. Рябченко, О.С. Пономарьов, В.В. Орел // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ; Вінниця: Вінниця, 2008. – Вип. 19. – С. 448–454. (*Особистий внесок: висунуто гіпотезу щодо ефективних педагогічних умов розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього фахівця*).

6. Рябченко Л.О. Педагогічні особливості підвищення ефективності розвитку пізнавальної діяльності майбутніх економістів / Л.О. Рябченко // Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр. – К.: Політехніка, 2009. – № 3 (27). – Ч. 2. – С. 200–203.

7. Рябченко Л.О. Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів / Л.О. Рябченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 8 (61). – С. 387–392.

Статі в інших наукових виданнях

8. Рябченко Л.О. Пізнавальна діяльність в контексті професійної соціалізації / Л.О. Рябченко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2006. – Вип. 11 (15). – С. 297–303.

9. Рябченко Л.О. Активізація самостійної пізнавальної діяльності та активності особистості / Л.О. Рябченко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2009. – Вип. 21 (25). – С. 219–228.

Тези і матеріали конференцій

10. Рябченко Л.О. Активізація самостійної пізнавальної діяльності та активності особистості / Л.О. Рябченко // Наукові праці Донецького нац. техн. Університету. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : Вебер, 2007. – Вип. 1. – С. 99–101.

11. Рябченко Л.О. Пізнавальна діяльність в контексті професійної соціалізації / Л.О. Рябченко // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти : матеріали п’ятих Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. – С. 252–254.

12. Рябченко Л.О. Вплив активізації пізнавальної діяльності студентів на розвиток їх творчих здібностей / Л.О. Рябченко // Соціально-гуманітарні аспекти педагогіки вищої школи : зб. матер. конф. – Х. : ХДАДМ, 2008. – С. 128–129.

13. Рябченко Л.О. Розвиток ідей про організацію самостійної роботи студентів в українській та російській педагогіці вищої школи / Л.О. Рябченко // Переяславская Рада: ее историческое значение и перспективы развития восточно-славянской цивилизации : сб. науч. трудов по материалам III Междунар. науч.-практ. конф. – Харьков : НТУ “ХПИ”, 2009. – С. 501–504.

14. Рябченко Л.О. Педагогічні умови підвищення ефективності самостійної пізнавальної діяльності студентів / Л.О. Рябченко // Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи : тези VI Міжнар. наук.-метод. конф. – К. : Азимут-Україна, 2009. – С. 68–69.

15. Рябченко Л.О. Підвищення самостійної пізнавальної активності майбутніх економістів / Л.О. Рябченко // Соціально-гуманітарні вектри педагогіки вищої школи : зб. матер. конф. – Х. : ХДАДМ, 2010. – С. 304–305.

Навчально-методичні матеріали

16. Рябченко Л.О. Організація самостійної пізнавальної діяльності майбутніх економістів : метод. вказ. з курсу “Основи педагогіки і психології” для студентів економічних спеціальностей / Л.О. Рябченко, В.В. Орел, О.Г. Романовський. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2010. – 40 с. (*Особистий внесок: узагальнено методичний матеріал з управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів*).

17. Рябченко Л.О. Методи соціалізації майбутніх фахівців з економіки і менеджменту : метод. вказ. з курсу “Основи педагогіки і психології” для студентів

економічних спеціальностей / Л.О. Рябченко, В.В. Орел, О.Г. Романовський. – Х. : НТУ “ХП”, 2010. – 34 с. (*Особистий внесок: надано методичний матеріал з управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців з економіки і менеджменту*).

АНОТАЦІЯ

Рябченко Л. О. Управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2011.

У дисертації розглянуто питання підвищення ефективності педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів у вищому навчальному закладі. Уточнено поняття “пізнавальна діяльність”, “пізнавальна активність”. Подано авторське визначення поняття “самостійна пізнавальна діяльність”. Висвітлено структуру процесу управління пізнавальною діяльністю студентів-економістів, а також критерії та показники ефективності цього процесу. Укладено норми рівнів ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів. Визначено комплекс педагогічних умов управління пізнавальною діяльністю майбутніх економістів. Розроблена модель педагогічного управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів. У результаті експериментальної перевірки висунутої на початку дослідження гіпотези встановлено, що впровадження авторської моделі й визначених педагогічних умов приводить до підвищення рівня ефективності управління самостійною пізнавальною діяльністю майбутніх економістів.

Ключові слова: самостійна пізнавальна діяльність, педагогічні умови, управління самостійною пізнавальною діяльністю, майбутні економісти.

АННОТАЦИЯ

Рябченко Л.А. Управление самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученого звания кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Классический приватный университет. – Запорожье, 2011.

В диссертации рассматриваются вопросы управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов на этапе профессиональной подготовки в вузе. В работе уточняется значение понятий “познавательная деятельность”, “познавательная активность”, “самостоятельная работа”. Дано авторское определение понятия “самостоятельная познавательная деятельность”, которая понимается как совокупность автономных мыслительных и физических действий, направленных на отображение в сознании человека процессов и явлений

объективного и субъективного мира.

Управление самостоятельной познавательной деятельностью рассматривается как педагогическое влияние на становление этой деятельности с последующим ее направлением и коррекцией. Описана структура управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов, последовательно включающая этапы планирования, активизации, организации, регулирования, контроля результатов.

Определен комплекс педагогических условий управления самостоятельной познавательной деятельностью. Такими условиями являются: ориентация содержания обучения на приобретение студентами информационной культуры; активизация самостоятельной познавательной деятельности студентов; организация педагогической поддержки самостоятельной познавательной деятельности студентов в ходе их самостоятельной и научно-исследовательской работы.

Педагогические условия обеспечиваются комплексом педагогических форм и методов, среди которых как традиционные (лекционные и практические занятия, самостоятельная и научно-исследовательская работа), так и нетрадиционные (выполнение и обсуждение результатов познавательных опережающих заданий, круглые столы с опытными экономистами, использование электронных мультимедийных учебников, компьютерных тестирующих программ, Skype).

В работе выделены такие критерии качества самостоятельной познавательной деятельности будущих экономистов: мотивационный, операционный, когнитивный, организационный, практический. На основе экспертной оценки по этим критериям получены эмпирические нормы высокого, среднего и низкого уровней эффективности управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов.

Авторский замысел по организации педагогического управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов обобщен в соответствующей модели.

В диссертации описаны логика и ход экспериментальной проверки гипотезы исследования, в результате которой установлено, что внедрение разработанной модели, включающей педагогические условия, приводит к повышению эффективности управления самостоятельной познавательной деятельностью будущих экономистов.

Среди перспективных направлений исследований определены изучение проблемы эволюции самостоятельной познавательной деятельности экономистов в течении профессиональной деятельности, разработка программ самостоятельной познавательной деятельности, изучение опыта педагогического сопровождения самостоятельной познавательной деятельности студентов-экономистов в развитых странах.

Ключевые слова: самостоятельная познавательная деятельность, педагогические условия, управление самостоятельной познавательной деятельностью, будущие экономисты.

SUMMARY

Ryabchenko L. Management of independent learning activities of future economists. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04. – Theory and methods of vocational education. – Classic Private University. – Zaporozhye, 2011.

The matters identify psychological and pedagogical conditions for increasing the effectiveness of individual cognitive activity of future economists at the stage of professional training in higher education. The paper clarifies the notion of “cognitive activity, cognitive activity. Subjects definition of “independent learning activities of future economists. Deals with the management structure of the cognitive activity of students-economists as well as criteria and indicators of its effectiveness. The description of the performance levels of efficiency in this process. The complex psychological and pedagogical conditions for increasing the effectiveness of cognitive activity for future economists, as well as a set of methods for their support. Within the concept of self-efficiency perceptive activity technology model developed in implementation of psychological and educational conditions. As a result of experimental verification nominated early hypothesis found that the introduction of certain pedagogical conditions leads to high levels of student mastery of the methods of independent learning activities.

Key words: independent cognitive activity, psychological and pedagogical conditions of independent learning activities, future economists.

РЯБЧЕНКО ЛІЛІА ОЛЕКСАНДРІВНА

**УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 03.03.2011 р. Формат 60×84/16. Папір друкарський.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Зам. № 62-10АКр. Тираж 100 прим.

Виготовлено на поліграфічній базі Класичного приватного університету
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б